4. Glushakova, T. I. (1982). Vocal exercises for schoolchildren in the process of forming their ability to sing in choir. Extended abstract of candidate's thesis. Moscow [in Russian].
5. Zheludkova, V. I. (1999). Choir in the Russian culture of the end of XIX – the beginning of XX centuries. Extended abstract of candidate's thesis. Saransk [in Russian]
6. Kovalyk, P. A. (2002). Choral performance as phenomenon of creative co-operation of Kyiv choral school. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
7. Krecko, N. M. (2010). A choral culture of Ukraine in the system of culturological and logical researches. Ukrainian culture: Past, Today and Ways of the Development. Rivne Derzchavnyi Humanitarnyi Universytet, 26, 1 [in Ukrainian].
8. Kryukova, V. V. (2002). Musical pedagogics. Moscow [in Russian].
9. Moskalova, L. J. (2004). Moral education of personality: future teacher of music and artistic culture by Ukrainian sacral choral art. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
10. Sverljuk, L. I. (2006). Forming of human mutual relations in child's choral collectives. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
11. Sukhomlinskiy, V. A. (1971). I give my heat to the children. Kyiv: Radyanska skola [in Ukrainian].
12. Skopcova, O. M. (2005). Formation and features of the development of the folk choral performing in Ukraine (the end of XIX- XX centuries). Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
13. Smyrnova, T. A. (2003). Theoretical and methodical principles of conductor-choral education in higher educational institutions. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
14. Smyrnova, T. (2000). Choir science. Kharkiv [in Ukrainian].
15. Sokolov, V. G. (1967). Work with choir. Moscow: Muzyka [in Russian].
16. Struve, G. A. (1981). School choir. Book for a teacher. Moscow: Prosveshchenie [in Russian].
17. Heizinga, J. (1997). Homo Ludens: the Articles on history of culture. Moscow: Progres: Tradicija [in Russian].

УДК: 78.036(477.64)«193/195»

Антоненко Олександр Миколайович,
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри інструментального виконавства
та музичного мистецтва естради
Мелітопольського державного
педагогічного університету ім. Богдана Хмельницького
antonenkoalexandr@ukr.net

МУЗИЧНА КУЛЬТУРА ЗАПОРІЗЬКОГО КРАЮ 30 – 50-х рр. XX ст.

Мета роботи. На основі дослідження архівних матеріалів розглянути музичну культуру Запорізького краю 30 – 50-х рр. XX ст. в аспектах виконавської, композиторської, освітньої практики. **Методологія дослідження** полягає в застосуванні джерелознавчого методу при вивченні архівних матеріалів, культурологічного підходу – для осмислення взаємозв'язків між суспільно-історичними та мистецькими процесами в регіоні. **Наукова новизна роботи** полягає в тому, що вперше розкрито особливості розвитку музичної культури на теренах сучасної

© Антоненко О.М., 2017

Запорізької області у 30 – 50-х рр. XX ст. в контексті історико-політичних та загальнокультурних процесів. **Висновки.** Незважаючи на те, що розвиток музичної культури Запорізького краю відбувався в умовах суворої нормативності та контролю і розглядався як один з дієвих засобів ідеологічного впливу на суспільство, досліджуваний історичний період є важливим етапом професіоналізації та становлення музичної культури регіону. Чинниками, що обумовили професіоналізацію галузі, стають формування системи музичної освіти, діяльність у регіоні відомих музикантів: О. Радченка, Л. Усачова, Я. Яциневича та ін., відкриття Запорізької обласної філармонії та професійних театрів. Зростання кількості кваліфікованих спеціалістів, діяльність потужних творчих осередків підняли рівень музичного мистецтва регіону на якісно новий рівень, істотно поліпшило рівень музичної освіченості населення.

Ключові слова: Запоріжжя, регіон, музична культура, аматорська творчість, музичний професіоналізм.

Антоненко Александр Николаевич, *кандидат искусствоведения, доцент кафедры инструментального исполнительства и музыкального искусства эстрады Мелитопольского государственного педагогического университета им. Богдана Хмельницкого*

Музыкальная культура Запорожского края 30 – 50-х гг. XX в.

Цель работы. На основе исследования архивных материалов рассмотреть музыкальную культуру Запорожского края 30 – 50-х гг. XX в. в аспектах исполнительской, композиторской, образовательной практики. **Методология исследования** заключается в применении метода источниковедческого анализа при изучении архивных материалов, культурологического подхода для осмысления взаимосвязей между общественно-историческими и художественными процессами в регионе. **Научная новизна работы** заключается в том, что впервые раскрыты особенности развития музыкальной культуры на территории современной Запорожской области в 30 – 50-е гг. XX в. в контексте историко-политических и общекультурных процессов. **Выводы.** Несмотря на то, что развитие музыкальной культуры Запорожского края находилось в условиях строгой нормативности и контроля и рассматривалось как средство идеологического воздействия на общество, исследуемый исторический период является важным этапом профессионализации и становления музыкальной культуры региона. Факторами, которые обусловили профессионализацию отрасли, являются формирование системы музыкального образования, деятельность в регионе известных музыкантов: А. Радченко, Л. Усачева, Я. Яциневича и др., основание Запорожской областной филармонии и профессиональных театров. Рост количества квалифицированных специалистов, деятельность мощных творческих центров подняли музыкальное искусство региона на качественно новый уровень, существенно улучшили уровень музыкальной культуры населения.

Ключевые слова: Запорожье, регион, музыкальная культура, любительское творчество, музыкальный профессионализм.

Antonenko Olexandr*, PhD in Arts, associate professor of the Instrumental performance and Music art of variety, Melitopol State Pedagogical University named after Bogdan Khmelnitsky*

Musical culture of zaporizhzhya region at the 1930 – 1950s

Purpose of Article. Based on the research of archival materials, the goal is to consider the musical culture of Zaporizhzhya region of 1930 – 1950s in the aspects of performing, composing, educational practices. **Methodology.** The research methodology includes the use of the method the source analysis in the studying of archival material, cultural approach in order to understand the connections among social, historical and artistic process in the region. **Scientific Novelty.** The scientific novelty is the fact that the author is the first who has revealed the peculiarities of the musical culture's development of Zaporizhzhya region of 1930 – 1950s in the context of historical-political and general cultural processes. **Conclusions.** Despite the fact that the musical culture's development of Zaporizhzhya region was under the normative control and regarded as one of the most effective means of ideological influence on society, the researched period is an important step in the professionalization and formation of musical culture of the region. The factors, led to the

professionalization of the branch, became the formation of the musical education system, the activities of well-known musicians in the region: A. Radchenko, L. Usachev, J. Yatsynevych, A. Presycha etc. In addition, the Zaporizhzhya Regional Philharmonic and professional theatres opened at that period. Increasing of the qualified specialists, creative activity of powerful centres raised the level of musical art of the region to a new level, significantly enhanced the musical education of people.

Keywords: Zaporizhzhya region, music culture, amateur art, musical professionalism.

Актуальність теми дослідження. Проблема розвитку культури окремих регіонів України посідає помітне місце в сучасних гуманітарних, зокрема мистецтвознавчих дослідженнях. Музична культура є важливою складовою регіональних культуротворчих процесів. Її сутність виявляється в сукупності музичних цінностей, діяльності соціуму в напрямку створення, використання, розповсюдження і збереження даних цінностей. Поглиблені дослідження музичної культури регіонів України дозволяють отримати нові дані щодо процесу розвитку загальнонаціональної музичної культури, завдяки яким маємо змогу окреслити якісно іншу, більш повну та цілісну картину історії вітчизняного музичного мистецтва. У зв'язку з цим актуальною стає проблема наукового аналізу історії та сучасного розвитку музичної культури не лише країни в цілому, а й окремих її територій.

Запорізький край є потужним історичним центром української державності, що має багаті регіональні культурні традиції, традиції музичної культури зокрема. Попри останні наукові здобутки, до нині актуальною є проблема комплексного аналізу музичної культури регіону окремих історичних періодів. Зокрема, констатуємо відсутність спеціального дослідження присвяченого розвитку музичної культури Запорізького краю 30 – 50-х рр. XX ст.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Осмисленню проблем музичної культури регіонів України присвячені докторські (Л. Кияновська, Т. Мартинюк, М. Ржевська, М. Черепанін) та численні кандидатські (О. Бадалов, О. Васюта, Н. Костюк, В. Мітлицька, М. Слабченко, П. Шиманський, С. Щітова та багато ін.) дисертації. Особливості розвитку музичної культури Запорізького краю висвітлено у наукових працях О. Антоненка, С. Грушкіної, В. Іванова, Т. Мартинюк, О. Тучі. Накопичений фактологічний матеріал набуває аналітично-критичної та історично-еволюційної оцінки і значно насичує знання з історії розвитку загальнонаціонального музичного мистецтва.

Мета статі – на основі дослідження архівних матеріалів розглянути музичну культуру Запорізького краю 30 – 50-х рр. XX ст. в аспектах виконавської, композиторської, освітньої практики.

Виклад основного матеріалу. Обраний до аналізу історичний період є одним з найбільш складних та трагічних в історії України. Він позначений репресіями, тоталітарною диктатурою, жорстоким ідеологічним і адміністративним контролем. Незважаючи на такі жахливі умови, ми погоджуємося з думкою вчених, що «розвиток української культури тривав, щоправда, дещо уповільненими темпами. Він не міг зупинитися зовсім хоча б тому, що масова ліквідація неписьменності, створення широкої мережі шкіл та інших культурно-освітніх установ і мистецьких колективів сформували справді зацікавленого споживача культури» [3, 23].

Досліджуваний історичний період позначений широкою індустріалізацією регіону, яка вплинула на розвиток його музичної культури. З появою в Запоріжжі на початку 30-х рр. XX ст. важкої промисловості розпочався бурхливий процес будівництва концертних майданчиків, палаців культури, театрів, зміцнюється матеріальна база в галузі культури та мистецтва. Особливо стрімкими темпами розвивається аматорська творчість. У художніх колективах займаються десятки тисяч робітників заводів, фабрик тощо. Музичному мистецтву приділяється особлива увага: виникає безліч вокальних, хорових, інструментальних гуртків, метою яких стають виступи-звіти перед трудящими та представниками влади. Найбільшої масовості набуває хоровий та вокально-хоровий жанри. У сільській місцевості при будинках культури відкриваються короткотермінові курси організаторів хорової справи на селі. Систематично в регіоні організовують курси підвищення кваліфікації та інструктивні семінари для керівників гуртків.

Достатньо розповсюдженим явищем у концертному житті регіону досліджуваного періоду стають виступи зведених хорів та оркестрів, хорових масивів тощо. Вони стають одним з елементів монументальних соціалістичних свят. Для прикладу, 10 жовтня 1932 р. у межах урочистих заходів з нагоди пуску першого гідроагрегату Дніпровської ГЕС відбувся концерт зведеного масиву з 23 хорів та 18 оркестрів загальним складом біля 1000 виконавців, яким керував спеціально запрошений із Харкова диригент, заслужений артист України А. Маргулян [1, 27]. У травні 1954 р. «у всіх районах і містах області за масової участі присутніх проведене свято пісні і танцю. У святкових заходах брали участь хори складом від 300 до 3000 чоловік у супроводі духових оркестрів або ансамблів баяністів» [6, 12].

До творчих колективів залучали людей не лише за бажанням, а й за вимогами керівництва, адже неучасть в огляді художньої самодіяльності розцінювалась як порушення партійної дисципліни. Владою було встановлено суворий контроль над репертуаром: музичний колектив розглядався не лише як осередок долучення людей до мистецько-художніх цінностей, розвитку їхніх творчих якостей, а передусім як важливий чинник виховання соціалістичної свідомості мас. Тому порушення репертуарної політики суворо каралось. Для прикладу, 1948 р. «за грубе порушення державної репертуарної політики звільнено та заборонено працювати у системі мистецтв художньому керівнику Запорізької обласної філармонії І. Ковальському» [11].

Заангажованість на агітаційності та політичній пропаганді обумовили низький рівень виконавської майстерності та однобічність багатьох музичних колективів (у репертуарі переважали ідеологічно «відповідні» твори, «художньо неповноцінні» твори вилучалися). Незважаючи на це, у регіоні з'являється багато талановитих особистостей і функціонують творчі колективи високого художнього рівня.

Упродовж 1935 – 1940 рр. в Запоріжжі провадить активну творчу діяльність відомий композитор і диригент Яків Яциневич. Він працював піаністом-концертмейстером при клубі Дніпрогесу, викладав гру на фортепіано, був керівником вокального ансамблю та хору клубу Алюмінієвого заводу, активно займав-

ся композиторською творчістю. З успіхом виступав аматорський симфонічний ансамбль під кер. Я. Яциневича, в репертуарі були твори П. Чайковського, М. Мусоргського, Й. Штрауса, О. Глазунова та ін. Саме на теренах Запорізького краю у 30-ті рр. ХХ ст. розпочинали свій творчий шлях Георгій і Платон Майбороди – на цей період припадають їхні перші композиторські спроби. Плідною працювали у системі музичної культури регіону: автор відомих пісень «А где мне взять такую песню», «Отговорила роща золотая», засл. діяч мистецтв Росії – Г. Пономаренко; композитор, фольклорист, педагог, учень та послідовник М. Лисенка – С. Чернецький; диригент, засл. діяч мистецтв України О. Пресич та багато ін.

Найвідомішим творчим осередком Запоріжжя досліджуваного історичного періоду стає хорова капела «Дніпрельстан», утворена при хоровому гуртку робітничого клубу Дніпробуду під керівництвом відомого диригента та композитора Леоніда Усачова. Історія капели позначена активною творчою еволюцією – від маленького хорового гуртка, утвореного 1928 р. до Державної хорової капели Запорізької обласної філармонії (1939 – 1948 рр.). Л. Усачов став першим професійним композитором, творчість якого розгорнулася на теренах Запорізького краю й дала поштовх розвитку композиторської справи в регіоні.

Свою майстерність хорова капела під керівництвом Л. Усачова активно презентувала за межами Запоріжжя (гастролі у Севастополі, Сімферополі, Харкові, Одесі, Дніпропетровську та багатьох ін. містах). 1935 р. капела «Дніпрельстан» нагороджена за майстерне виконання класичного репертуару та народних пісень на Всесоюзній олімпіаді музичних аматорських колективів у Москві. 1936 р. колектив було премійовано на Першій Республіканській олімпіаді самодіяльного мистецтва в Києві. Репертуар хору включав твори вітчизняних та зарубіжних композиторів різних епох – Б. Вахнянина, П. Демуцького, О. Кошиця, М. Леонтовича, М. Лисенка, К. Стеценка, П. Толстякова, Я. Степового, В. Ступницького, Я. Яциневича, В. Барвінського, М. Вериківського, Г. Верьовки, К. Данькевича, П. Козицького, В. Косенка, В. Ступницького, О. Бородіна, М. Глінки, В. Калінникова, М. Мусорського, М. Римського-Корсакова, А. Рубінштейна, А. Сєрова, П. Чайковського, Ф. Абта, Ж. Бізе, Р. Вагнера, Й. Гайдна, Ш. Гуно, Е. Гріга, В. Моцарта, Ф. Шуберта, Р. Шумана та ін.

Періодично концерти хорової капели «Дніпрельстан» проходили у супроводі місцевого симфонічного оркестру під орудою Є. Ароцкера. У 30-х рр. капелою «Дніпрельстан» за участі симфонічного оркестру були поставлені опери «Євгеній Онєгін» П. Чайковського (1933), «Русалка» О. Даргомижського (1936), «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського (1937), музична картинка «Вечорниці» П. Ніщинського (1938). Зазначимо, що лише упродовж 1928 – 1938 рр. капелою «Дніпрельстан» «проведено понад 800 концертів, які прослухало біля 2,5 мільйонів слухачів» [1, 43].

Серед інших відомих у 30-ті рр. музичних колективів відзначимо струнний квартет клубу Дніпробуду у складі М. Левінштейна, В. Щавинського, М. Бруна, П. Сєрова в репертуарі якого були твори А. Вівальді, Й. Гайдна, О. Глазунова, В. Моцарта, П. Сарасате, П. Чайковського. Значну популярність серед мешканців Запоріжжя мали концерти джазового оркестру клубу заводу

«Запоріжсталь» (кер. А. Криворебренко) та симфонічного ансамблю заводу «Комунар» (кер. С. Окопний) [1, 39]. У документах Державного архіву Запорізької області (ДАЗО) знаходимо також відомості про активну творчу діяльність хорової капели Будинку вчителів, засновану 1935 р. (кер. О. Михайлов), хору заводу «Комунар» (кер. О. Раєвський), хорової капели заводу «Запоріжсталь» (кер. В. Школьний). Розвивалось музичне мистецтво й за межами обласного центру. Для прикладу, хор с. Новомиколаївка брав участь у І декаді Української літератури і мистецтва в Москві 1936 р. і дав концерт на сцені Большого театру. У репертуарі колективу значилися, зокрема, хори «Козака несуть», «Із-за гори кам'яної», «Дударик» М. Леонтовича; «Вічний революціонер», «Пливе човен» М. Лисенка; «Зашуміла калинонька» М. Вериківського; «Сусідка» Я. Яциневича. Достатньо широко розповсюджені були аматорські духові оркестри, які функціонували майже при кожному заводі або фабриці.

Порівняно з 30-ми рр. XX ст. аматорська творчість повоєнних років перебувала у важкому стані. Передусім, не вистачало кваліфікованих керівників та концертмейстерів. Більшість творчих осередків за межами обласного центру очолили ентузіасти – педагоги, завідувачі клубві, піонервожаті тощо. Серед музичних колективів домінували вокальні та хорові, в репертуарі яких здебільшого була представлена одноголосна масова пісня радянських композиторів, переважно російськомовна. Винятком були фольклорні колективи які орієнтувалися на народнопісенний репертуар.

Загалом організація музичної самодіяльності у 40-і – 50-ті рр. XX ст. не зазнала докорінних змін. Влада систематично ставила завдання «якомога ширшого залучення населення до художньої самодіяльності» [5, 6]. З 1944 р. в Запорізькій області проводяться щорічні огляди художньої самодіяльності, які стають своєрідним стимулом роботи аматорських колективів. Концертні програми аматорських колективів, хоча й не позбулися політичної за ангажованості, з кожним роком ставали більш змістовнішими. Розширюється жанрова палітра. Поруч із вокально-хоровим жанром, активно розвивається інструментальний. Так у фінальному етапі обласного огляду 1953 р. взяли участь «10 духових і народних оркестрів, найбільшого успіху досяг духовий оркестр Мелітопольського міського будинку культури (керівник К. Георгаді) який з успіхом виконав І частину 5 симфонії Л. Бетховена» [15].

У післявоєнні роки продовжується процес збагачення творчого потенціалу Запоріжжя за рахунок музикантів з інших культурних центрів. Серед них – П. Берестов (засл. працівник культури України, композитор, диригент), К. Єржаківський (засл. працівник культури України, композитор, диригент), В. Зюзін (член спілки композиторів СРСР, засновник Бердянського муніципального оркестру «Азовська чайка»), М. Кисіль (засл. артист України, диригент, педагог), В. Овод (засл. діяч мистецтв України, професор) та багато ін. Їхня творчість дала значний поштовх розвитку музичної культури регіону у наступні історичні періоди, у різні роки під керівництвом митців створені творчі колективи, які вели активну концертну діяльність та презентували музичну культуру Запоріжжя далеко за межами рідного краю.

У 50-ті роки художня самодіяльність активно опановує нові форми роботи – народні філармонії та народні університети культури, які стали ареною демонстрації досягнень аматорської творчості. Зазначимо, що лише упродовж 1950 р. аматорами Запорізької області було проведено 7289 концертів, на яких побувало близько мільйона глядачів [5, 12]. До кінця 50-х рр. XX ст. в області працювало 3449 аматорських художніх колективів, які відвідували понад 50 000 учасників [7].

Масовому залученню до художніх колективів у 50-ті рр. сприяв і той факт, що з послабленням післявоєнної депресії населення відчуло значне полегшення, пов'язане із зменшенням трудового та психологічного навантаження. Значна частина людей потягнулася до творчості; для багатьох участь у художній самодіяльності стала не просто видом занять у вільний від роботи час, а засобом виразу й удосконалення внутрішнього світу через долучення до музичного мистецтва.

Помітним чинником розвитку музичної культури Запорізької області другої половини XX ст. стає діяльність обласного об'єднання самодіяльних композиторів. Утворене у 1952 р. об'єднання складалося з ініціативної групи, до якої увійшли керівники аматорських музичних колективів, педагоги музичних шкіл. Серед них відомі в регіоні музиканти: К. Єржаківський, П. Берестов, І. Коновалов, М. Коваль, С. Чернецький. Згідно зі статутом організації, вона була утворена «з метою підтримки і творчого самовираження місцевих композиторів, розвитку і популяризації їх музичної творчості та підвищення професійної майстерності, взаємозв'язку й обміну досвідом членів організації» [8, 33]. Об'єднання працювало під егідою спілки композиторів УРСР; опікувався його роботою П. Майборода.

Важливою подією у світлі професіоналізації музичної культури регіону стає заснування Запорізької обласної філармонії у 1939 р. У досліджуваний період «історія філармонії демонструє зростання змісту і форм налагодження концертного життя, а також справи розповсюдження музичної культури в регіоні» [9, 187]. Упродовж 1939 – 1948 рр. в штаті філармонії функціонувала хорова капела «Дніпрельстан». З капелою працювала команда фахівців: художній керівник – Л. Усачов; хормейстери – В. Школьний, А. Бабинін; концертмейстери – В. Динніков, А. Борисов, К. Тікіджян; постановник голосу – Й. Мореллі; викладач дикції – Я. Русаневич. Творча діяльність колективу у статусі професійного відзначалася значною інтенсивністю і відбувалася у різних формах: творчі звіти, лекції-концерти, виступи у супроводі оркестрів.

У 40-50-х рр. робота філармонії була зосереджена у напрямку музично-лекторійної діяльності. Серед працівників установи значилися вокалісти, інструменталісти, акробати, маніпулятори, еквілібристи. Про неповноцінний склад концертних бригад свідчив той факт, що «під час ілюстрації інструментальних прикладів з творчості відомих композиторів глядачам пропонували прослухати гомофонні платівки» [10]. Після скорочення капели «Дніпрельстан», єдиним творчим колективом, що функціонував на базі філармонії був ансамбль бандуристів (кер. О. Чижевський). У звітах установи зазначалося, що «колектив щорічно дає понад 100 концертів у містах та селах області» [4, 29]. Репертуар ансамблю скла-

дався переважно з українських народних пісень. Незважаючи на спроби організації симфонічного ансамблю, повноцінний концертний колектив створити не вдавалося через відсутність кваліфікованих кадрів. Лише 1957 р. при Запорізькій обласній філармонії було створено симфонічний оркестр, першим художнім керівником якого був заслужений діяч мистецтв України, професор Ю. Луців.

Ще одним осередком музичного професіоналізму у досліджуваний історичний період стають професійні театри. Так, 1931 р. набуває державного статус й отримує стаціонарну прописку в Запоріжжі театр ім. М. Заньковецької (нині Львівський Національний академічний український драматичний театр ім. М. Заньковецької). Театр працював у Запоріжжі 10 років і мав вагомий вплив на розвиток культури та мистецтва регіону. Музичною частиною театру завідував талановитий композитор і диригент, засл. артист України О. Радченко (з 1939 р. по 1941 рр. працював також у художній раді обласної філармонії).

Упродовж 1943–1947 рр. в Мелітополі працював Державний музично-драматичний театр ім. Т. Шевченка. У штаті театру функціонували хор та оркестр.

З травня 1944 р. і дотепер у Запоріжжі працює театр ім. М. Щорса (нині Запорізький обласний академічний український музично-драматичний театр ім. В. Магара). На сцені театру у супроводі хору та симфонічного оркестру поставлено велику кількість класичних і сучасних п'єс різних жанрів – драми, комедії, музичні спектаклі тощо.

Досліджуваний історичний період є початковим етапом формування системи музичної освіти Запорізької області. Першою її ланкою стають музичні школи. У 30-ті рр. XX ст. музичні школи працювали у Запоріжжі та Мелітополі. У післявоєнні роки їх мережа значно розширюється. Так, станом на 1.01.1959 р. працювало вже 27 музичних шкіл у різних населених пунктах регіону.

1 жовтня 1930 р. у Запоріжжі засновано музичний технікум. Цю дату вважають часом заснування Запорізького державного музичного училища (нині носить ім'я П. Майбороди). 1930 р. на два відділи першого курсу технікуму було прийнято 80 учнів. Студенти першого готувалися стати керівниками хорового колективу та народного оркестру, другого – викладачами музичного виховання у трудових школах.

1938 р. музичний технікум перейменували на музичне училище. У передвоєнні часи його діяльність відіграла помітну роль у налагодженні викладацької й концертної справи в регіоні [13, 18]. Свою діяльність Запорізьке музичне училище відновило 1958 р. Нині даний навчальний заклад є одним з провідних осередків системи музичної освіти регіону.

Висновки. Незважаючи на те, що розвиток музичної культури Запоріжжя відбувався в умовах суворої нормативності та контролю і розглядався як один з дієвих засобів ідеологічного впливу на суспільство, досліджуваний історичний період є важливим етапом професіоналізації та становлення музичної культури регіону. Чинниками, що обумовили професіоналізацію галузі, стають формування системи музичної освіти (яка значною мірою вирішила проблему кадрового забезпечення), діяльність у регіоні відомих музикантів: О. Радченка,

Л. Усачова, Я. Яциневича та багатьох ін., відкриття Запорізької обласної філармонії та професійних театрів. Зростання кількості кваліфікованих спеціалістів (педагогів, виконавців, диригентів, клубних працівників), діяльність потужних творчих осередків підняли рівень музичного мистецтва регіону на якісно новий рівень, істотно поліпшило рівень музичної освіченості населення.

Література

1. Альбом капели «Дніпрельстан» (1928–1947). – Запорізький обласний краєзнавчий музей, Ф–ист., спр. 606. – 60 арк.
2. Антоненко О. М. Хорова культура Запорізького краю XX – початку XXI століть в аспектах музичної регіоналістики: дисертація на здобуття наукового ступеню кандидата мистецтвознавства: спец. 26.00.01 / О. М. Антоненко // Нац. академія керівних кадрів культури і мистецтв. – Київ, 2014. – 296 с.
3. Богуцький Ю. П. Українська культура в європейському контексті / Ю. П. Богуцький, В. П. Андрущенко, Ж. О. Безвершук, Л. М. Новохатько. – К.: Знання, 2007. – 679 с.
4. Годовой отчет о деятельности Запорожской областной филармонии за 1953 г. – ДАЗО, Р–2322, спр. 102. – 37 арк.
5. Годовой отчет о работе Запорожского областного Дома народного творчества за 1950 г. – ДАЗО, Р–2006, спр. 136. – 50 арк.
6. Годовой отчет о работе Запорожского областного Дома народного творчества за 1954 г. – ДАЗО, Р–2006, спр. 251. – 20 арк.
7. Годовой отчет о работе Запорожского областного Дома народного творчества за 1958 г. – ДАЗО, Р–2006, спр. 319. – 35 арк.
8. Жульева Л. В. Композиторы Запорожья : информационный справочник / Л.В. Жульева. – Запорожье, 2005. – 42 с.
9. Мартинюк Т. В. Музичний професіоналізм Північного Приазов'я XIX – XX століть. (П'ять поглядів на геосоціокультурну динаміку Запорізького краю) : монографія / Т.В. Мартинюк. – Мелітополь : Видавничий будинок Мелітопольської міської ради, 2003. – 608 с.
10. Моров А. В одном городе / А. Моров. – Советская музыка. – 1954. – №11
11. Приказы по Запорожскому областному отделу по делам искусств за 1948 г. – ДАЗО, Р–2518, спр. 8. – 88 арк.
12. Ржевська М. Ю. На зламі часів. Музика Наддніпрянської України першої третини XX століття у соціокультурному контексті епохи : монографія / М. Ю. Ржевська. – К. : Автограф, 2005. – 352 с.
13. Твердохліб Т. В. Запорізьке державне музичне училище ім. П. І. Майбороди / Т. В. Твердохліб; А. Є. Трофіменко; М. І. Мельник; В. Л. Терещенко. – Запоріжжя : Дніпровський металург, 2000 – 24 с.
14. Творческие характеристики на коллективы художественной самодеятельности за 1960 г. – ДАЗО, Р–2006, спр. 401. – 10 арк.
15. Червоне Запоріжжя. – 1953. – 4 грудня.

References

1. Booklet choir «Dniprel'stan». (1928–1947). Zaporizhzhya Regional History Museum, F-hist., 606 [in Ukrainian].
2. Antonenko, A. M. (2014). Choral Culture of Zaporizhia Region in the 20th – Beginning of the 21st Centuries in Aspects of Regional studies of Music. Candidate's thesis. Kyiv: National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts [in Ukrainian].
3. Bohutskyj, J. P., & Andrushchenko, V. P., & Bezvershuk, J. O., & Novokhatko, L. M. (2007). Ukrainian culture in the European context. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].

4. Annual report on the activities of Zaporizhzhya regional Philharmonic. (1953). State archive Zaporizhzhya region, P–2322, 102 [in Russian].
5. Annual report on the work of the Zaporizhzhya regional House of folk arts. (1950). State archive Zaporizhzhya region, P–2006, 136 [in Russian].
6. Annual report on the work of the Zaporizhzhya regional House of folk arts. (1954). State archive Zaporizhzhya region, P–2006, 251 [in Russian].
7. Annual report on the work of the Zaporizhzhya regional House of folk arts. (1958). State archive Zaporizhzhya region, P–2006, 319 [in Russian].
8. Zhulyeva, L. V. (2005). Composers of Zaporizhzhya. Zaporizhzhya [in Ukrainian].
9. Martynyuk, T. V. (2003). Musical professionalism of the Northern Azov region of XIX – XX centuries. (Five views on socio-cultural dynamics of Zaporizhia region). Melitopol: Publishing house of Melitopol city Council [in Ukrainian].
10. Morov, A. (1954). In a city. Sovetskay muzuka, №14 [in Russian].
11. Orders of Zaporizhzhya regional Department of Art sphere. (1948). State archive of Zaporozhye region, P–2518, 8 [in Russian].
12. Rzhevska, M. Ju. (2005). At the turn of the eras. Music the Dnieper Ukraine in the first third of the twentieth century in the sociocultural context of the era. Kyiv: Avtograf [in Ukrainian].
13. Tverdokhleb, T. V., & Trofimenko, A. I., & Melnik, M. I., & Tereshchenko, V. L. (2000). Zaporizhzhya state musical school after P. I. Mayboroda. Zaporizhzhya: Dniprovsky Metalurg [in Ukrainian].
14. A creative description for Amateur music groups. (1960). State archive of Zaporozhye region, P–2006, 401 [in Ukrainian].
15. Chervone Zaporizhzhya. (1953). Zaporozhye, 4 December [in Ukrainian].

УДК 7.038.6

Афоніна Олена Сталівна,
кандидат мистецтвознавства, доцент
докторант Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв
aolena7@gmail.com

ХУДОЖНІ ПРИЙОМИ «ПОДВІЙНОГО КОДУВАННЯ» В СИНТЕЗІ МИСТЕЦТВ

Мета роботи. Визначити особливості художніх прийомів «подвійного кодування» в синтезі мистецтв. **Методологія** дослідження полягає в застосуванні системного підходу, який дає змогу виявити особливості використання художніх прийомів «подвійного кодування» в синтезі мистецтв. **Наукова новизна** роботи пов'язана з вивченням художніх прийомів «подвійного кодування» в синтезі мистецтв. Досвід минулої культури у вигляді міфологічних, сакральних, фольклорних кодів-образів та цитат, алюзій і ремінісценцій репрезентується у постмодерністському мистецтві. Рекламна привабливість сучасного твору пов'язана з використанням відомих назв у мистецькій практиці (Шекспір, Орфей, Еврідіка тощо). Цитати, алюзії, ремінісценції як художні прийоми «подвійного кодування» через функції семантики, засоби трансформації кодів-символів та включення їх у систему інтертекстуальності створюють умови для подвійного розкодування змісту творів. **Висновки.** Синтез мистецтв, а у постмодернізмі часто на рівні еклектичного або мозаїчного поєднання художньої образності,

© Афоніна О.С., 2017